
Dr hab. **MONIKA ŚLUFIŃSKA**, prof. UJ

**WSPÓŁPRACA GRUPY
WYSZEHRADZKIEJ I INICJATYWY
TRÓJMORZA WE FRANCUSKIM
DYSKURSIE POLITYCZNYM**

Dr hab. Monika Ślufińska, prof. UJ

WSPÓŁPRACA GRUPY WYSZEHRADZKIEJ I INICJATYWY TRÓJMORZA WE FRANCUSKIM DYSKURSIE POLITYCZNYM

W 2021 roku mija trzydzieści lat współpracy w ramach Grupy Wyszehradzkiej (V4) oraz pięć lat od pierwszego szczytu międzynarodowej grupy inicjatywnej Trójmorze (3SI). Działalność obydwóch grup ma przede wszystkim wymiar międzynarodowy, toteż interesujące jest pytanie: Jak Grupa Wyszehradzka oraz Inicjatywa Trójmorza postrzegane są przez naszych partnerów zagranicznych, w tym Francję? Celem niniejszego raportu jest udzielenie odpowiedzi na następujące pytania:

(P1) CZY AKTYWNOŚĆ GRUPY WYSZEHRADZKIEJ I INICJATYWY TRÓJMORZA JEST OBECNA W DYSKURSIE POLITYCZNYM WE FRANCJI?

Jeśli tak, to

(P2) JAKA JEST OCENA TEJ AKTYWNOŚCI?

Już wstępna analiza stron internetowych i mediów społecznościowych francuskich relewantnych ugrupowań politycznych¹ (Front National, Les Républicains, La République en Marche, Union des Démocrates et Indépendants, Partie Socialiste, Partie Communiste Française), najważniejszych francuskich instytucji politycznych (Ministère de l'Europe et des Affaires Étrangères, Premier Ministre, Président de la République Française)², a także wybranych ośrodków eksperckich we Francji (L'Institut de Relations Internationales et Stratégiques (IRIS), La Fondation pour l'Innovation Politique (FONDA-POL), Terra Nova, Fondation Jean-Jaurès)³ wskazuje, iż problematyka związana z funkcjonowaniem Grupy Wyszehradzkiej czy też Inicjatywy Trójmorza nie jest tam często poruszana.

Większość publikacji poświęconych Grupie Wyszehradzkiej odnosi się do przyczyn jej powołania, jednocześnie akcentują one, że od samego początku w sferze zainteresowań Grupy pozostawała przede wszystkim współpraca zmierzająca do ułatwienia i przyspieszenia integracji państw Grupy Wyszehradzkiej z Unią Europejską i NATO. Jako sukces odnotowuje się, iż cztery były satelity Związku Radzieckiego: Węgry, Polska, Czechosłowacja/Czechy i Słowacja rozpoczęły bardzo szybko zbliżenie z Europą Zachodnią i Stanami Zjednoczonymi, co doprowadziło do integracji tych krajów z NATO w 1999 roku (Słowacji w 2004 roku), a następnie z UE podczas wielkiego rozszerzenia w maju 2004 roku⁴.

Komentuje się, iż po osiągnięciu początkowego celu współpraca pomiędzy czterema członkami Grupy Wyszehradzkiej zaczęła słabnąć, toteż użyteczność bloku stawała się mniej oczywista. Jednak

spotkania państw członkowskich odbywały się nieprzerwanie i regularnie, co umożliwiało nadal państwu V4 przedstawianie wspólnego stanowiska w kwestiach odnoszących się do niektórych polityk europejskich. Odnajdujemy również opinie, że jeśli chodzi o „wewnętrzny” aspekt współpracy wyszehradzkiej, wyniki są pozytywne, choć niespektakularne. Zwraca się bowiem uwagę, że V4 to projekt integracji regionalnej, który przyczynił się do poprawy stosunków między czterema zainteresowanymi krajami i nie został przerwany pomimo mniej lub bardziej intensywnych napięć, które pojawiały się w ciągu ostatnich trzydziestu lat⁵.

Do trudnych dla partnerów z Grupy Wyszehradzkiej sytuacji zalicza się między innymi napięcia pomiędzy Czechami i Słowacją związane z rozpadem Czechosłowacji oraz pomiędzy Słowacją i Węgrami wokół zapory Gabčíkovo-Nagymaros czy konflikty wokół mniejszości węgierskiej na Słowacji, które wywoływały krytykę ze strony Viktora Orbána pod adresem Czech i Słowacji. Przypomina się także skłonność czeskiego prezydenta Václava Klauza do uprawiania polityki „samotnego jeźdźca”, wyraźnie niechętnego do zacieśniania współpracy „w duchu Wyszehradu”⁶.

Jednocześnie pozytywnie ocenia się pomoc i wsparcie, jakie otrzymała Słowacja w latach 1993-1995 w jej próbie, zakończonej sukcesem, nadrobienia opóźnienia w procesie integracji z NATO. Przypomina się także inne osiągnięcia krajów członkowskich Grupy: wdrożenie Środkowoeuropejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (CEFTA), wspólne działania wobec ZSRR w zakresie demontażu Układu Warszawskiego, a w szczególności doprowadzenie do wycofania armii radzieckiej z obszaru

¹ Relewanca w funkcji wyborczej. <https://www.rfi.fr/en/tag/front-national/>; <https://republicains.fr/>; <https://en-marche.fr/>; <https://www.parti-udi.fr/>; <https://www.parti-socialiste.fr/>; <https://www.pcf.fr>

² <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/>; <https://www.gouvernement.fr/en/prime-minister/>; <https://www.elysee.fr/la-presidence/les-presidents-de-la-republique>

³ Wymienione think tanki są jednymi z najbardziej rozpoznawalnych francuskich ośrodków eksperckich, a ich aktywność odnotowywana jest w prestiżowym rankingu Think Tanks and Civil Societies Program (TTCSP);

<https://www.iris-france.org/>; <https://www.fondapol.org/>; <https://tnova.fr/>; <https://www.jean-jaures.org>, <https://institutdelors.eu>

⁴ J. Iwaniuk, *Le Groupe de Visegrad ou l'émancipation de l'Europe centrale*, „Le Monde”, 6 avril 2016,

https://www.lemonde.fr/idees/article/2016/04/20/le-groupe-de-visegrad-ou-l-emption-de-l-europe-centrale_4905439_3232.html

⁵ J. Iwaniuk, *Polonais et Hongrois contre Tchèques et Slovaques : le groupe de Visegrad en crise*, „Le Monde”, 25 février 2021, https://www.lemonde.fr/idees/article/2021/02/25/polonais-et-hongrois-contre-tcheques-et-slovaques-le-groupe-de-visegrad-en-crise_6071131_3232.html

⁶ S. Kauffman, *Zuzana Caputova : La question migratoire est le problème de toute l'UE*, „Le Figaro”, 27 juillet 2019, https://www.lemonde.fr/international/article/2019/07/27/zuzana-caputova-la-question-migratoire-est-le-probleme-de-toute-l-ue_5494116_3210.html

byłych krajów członkowskich tegoż Układu. Bardzo pozytywnie oceniane są działania państw członkowskich V4 w końcowej fazie negocjacji akcesyjnych z UE, określane wręcz mianem „skoordynowanej współpracy”. Dostrzega się także, że współdziałanie w ramach V4 zaowocowało szeregiem inicjatyw na różnych polach: wkładem w Europejską Politykę Bezpieczeństwa i Obrony (EPBiO) poprzez powołanie w 2012 roku grupy bojowej UE (Wyszehradzka Grupa Bojowa) czy utworzeniem w 2016 roku Wyszehradzkiego Instytutu Patentowego. Bardzo dobrze oceniano też powołanie w 2000 roku Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego (IVF) podkreślając, iż przeznaczenie rocznego budżetu w wysokości 8 mln euro na stypendia i granty badawcze oraz promocję współpracy transgranicznej pomiędzy czterema krajami członkowskimi jest świetną inicjatywą. Szczególnie chwalono państwa V4 za to, iż IVF finansuje projekty dotyczące kultury, edukacji, mobilności młodzieży, a także współpracy w zakresie turystyki. Za wręcz emblematyczny program, współfinansowany przez Fundusz Wyszehradzki, uznaje się Platformę Europejskiej Pamięci i Sumienia, a wysoko ocenianymi pomysłami są uruchomienie anglojęzycznej witryny internetowej visegradinfo.eu, poświęconej wiadomościom z krajów V4, czy utworzenie tzw. *Central European Art Database*, portalu internetowego o sztukach wizualnych z krajów V4, w ramach którego skatalogowano twórczość artystyczną (malarstwo, rzeźbę, performance, instalacje artystyczne) powstałą po 1945 roku⁷.

Krytyczne uwagi pojawiają się natomiast, gdy państwa Grupy Wyszehradzkiej pozycjonują się jako swoista przeciwwaga dla „Brukseli”. Dostrzega się, iż przede wszystkim odnosi się to do działań inicjowanych przez Francję i Niemcy. Zauważa się jednak, że gdyby V4 rzeczywiście chciała się stać głównym graczem na scenie europejskiej czy wręcz światowej, to powinna być zjednoczona w najistotniejszych sprawach, a nie zawsze tak jest. Niektórzy z francuskich komentatorów uważają, że wręcz trudno zna-

leć ważne obszary polityczne, w których państwa wyszehradzkie prezentują takie same lub przynajmniej podobne poglądy i mają zbieżne interesy. I tak wylicza się, iż w kwestiach gospodarczych nie dla wszystkich członków V4 takie same sektory są priorytetowe. Na przykład przemysł motoryzacyjny, zarówno pod względem udziału w PKB, jak i całkowitego zatrudnienia, jest wyraźnie ważniejszy dla Czech i Słowacji niż dla Węgier i Polski, dla których rolnictwo stanowi kluczowy sektor gospodarki. Dodatkową i jednocześnie istotną różnicą ekonomiczną pozostaje stosunek do wspólnej waluty europejskiej. Wszak tylko Słowacja przyjęła euro, Czesi wykazują w tej sprawie postawę „wyczekiwania i pragmatyzmu zabarwionego sceptycyzmem”, natomiast rządy Polski i Węgier nie są zainteresowane przyjęciem wspólnej waluty europejskiej, jak się dodaje - głównie z powodów ideologicznych. Wśród ważnych rozbieżności wewnątrz Grupy Wyszehradzkiej, jakie są dostrzegane we Francji, jest stosunek państw członkowskich V4 do Rosji. Problem ten wymieniany jest wręcz jako jedyna przyczyna rozdziewków w tak dobrych obecnie relacjach polsko-węgierskich. Pojawia się również opinia, że wśród wszystkich krajów V4 tylko Polska broni idei europejskiej perspektywy dla Ukrainy. Podobnie w przypadku dyskursu antyniemieckiego - twierdzi się, że jest on głównie wykorzystywany przez polski rząd⁸. Dodatkowo elementem, który nie do końca spaja kraje Grupy Wyszehradzkiej, jest ich stosunek do wiary i religii, bo o ile odgrywają one zasadniczą rolę w życiu społecznym i politycznym w Polsce i na Słowacji, to w znacznie mniejszym stopniu na Węgrzech i w Czechach⁹. Dostrzega się także, że te odmienności w większości wynikają z różnic odnoszących się do historii politycznej, sytuacji geopolitycznej i procesów społeczno-gospodarczych, jakie zachodziły na przestrzeni dziejów w tych państwach. Dodatkowo są one wzmacniane innymi fundamentalnymi ograniczeniami Grupy Wyszehradzkiej, przede wszystkim brakiem równowagi pomiędzy Polską a trzema innymi krajami pod względem demograficznym. Polskę zamieszkuje około

⁷ D. Debomy, *Un peu, beaucoup... modérément: les opinions publiques et l'UE dans les pays de Visegrád*, Policy paper de l'Institut Jacques Delors, 2018, <https://institutdelors.eu/wp-content/uploads/2020/08/OpinionspubliquespaysdeVisegrad-Debomy-avril2018-1.pdf>

⁸ M. De Langlois, *Le groupe de Visegrad, à la recherche d'une identité régionale*, „Tribune” nr 1264, <https://www.defnat.com/e-RDN/vue-tribune.php?ctribune=1366>

⁹ T. Buron, *Le groupe de Visegrad, une autre Europe*, <http://www.revueconflits.com/visegrad-une-autre-europe-thierry-buron/>

60% populacji tej grupy, co może tylko podsycać obawy przed polskim przywództwem, a nawet dominacją, nie do zaakceptowania przez inne kraje V4. Podkreśla się także nierównowagę wynikającą z faktu, iż Polska w ramach UE należy do tzw. „dużych” państw członkowskich, a ponadto od 1991 roku w ramach Trójkąta Weimarskiego współpracuje z Francją i Niemcami. Kwestia ta była szczególnie podnoszona w trakcie prezydentury Nicolasa Sarkozy'ego, który mówił o „grupie dużych, a przez to istotnych państw” w UE, w której Polska miałaby swoje miejsce i w związku z tym pozostawałaby krajem uprzywilejowanym w stosunku do innych członków V4¹⁰. Przypomina się także sytuację, kiedy w 2004 roku, podczas debaty instytucjonalnej w ramach konferencji międzyrządowej, Polska sprzymierzyła się z Hiszpanią, a nie poszukiwała sprzymierzeńców wśród pozostałych państw członkowskich V4. Podobnie w przypadku jednej ze swoich najbardziej znaczących inicjatyw w UE, Partnerstwa Wschodniego, Polska zwróciła się do Szwecji, a nie do partnerów z V4. Te odrębne działania na forum UE odbierane są jako czynniki, które jednak stanowią o słabości Grupy Wyszehradzkiej. Komentując aktywność Grupy V4, dostrzega się także to, że to przede wszystkim z potrzeby forsowania swoich interesów plasuje się ona w kontrze do w UE. Najbardziej spektakularnymi przykładami były słynne „nie” z czasu kryzysu migracyjnego czy blokowanie nominacji Fransa Timmermansa na stanowisko szefa Komisji Europejskiej¹¹.

Ważnym i poruszonym obecnie wątkiem jest kwestia, którą kwalifikuje się jako próbę „ideologizacji” procesu wyszehradzkiego przez rządy węgierski i polski. Zauważa się to w postulowaniu przez Polskę i Węgry pewnych projektów, które odbierane są jako rodzaj „kontrewolucji kulturowej”, a dotyczą kwestii światopoglądowych czy wyznawanych wartości. Podobnie jest w przypadku promowania

„demokracji nieliberalnej” jako politycznej koncepcji czy wreszcie wizji „Europy Ojczyzn” w kontrze do istniejącego projektu europejskiego, którego urzeczywistnieniem jest obecna Unia Europejska¹². Zauważa się jednak, że mimo iż te propozycje mogą znaleźć zwolenników wśród niektórych sił politycznych w Czechach lub na Słowacji, to jednak kraje te nie są chętne aby wciągać je w pogłębiającą się ideologiczną konfrontację między „Brukselą” a Warszawą i Budapesztem. Jako przykład podaje się niedawną sytuację związaną z mechanizmem warunkowości. I jeśli nawet zauważa się, że Węgry i Polska mogą oczekiwać w tej kwestii pewnego rodzaju pobłażania, a nawet sympatii czy zrozumienia od swoich partnerów z grupy V4 (lub nawet innych krajów Europy Środkowo-Wschodniej, zwłaszcza Chorwacji czy Słowenii), to jednak nie otrzymują realnego wsparcia.

Najczęściej poruszonym tematem związanym z Grupą Wyszehradzką pozostaje wątek tzw. konfliktu w obliczu kryzysu migracyjnego, w tym głównie problem z akceptacją przez kraje V4 limitów uchodźców w ramach tzw. procesu relokacji uchodźców na terenie UE. Konflikt ten, jak zauważają francuscy komentatorzy, skrytykował się wokół ideologicznego dyskursu prowadzonego przez przywódców V4, a sprowadzającego się do: odrzucenia „wielokulturowości”, popularyzowania koncepcji tożsamości europejskiej budowanej głównie na wartościach opartych na chrześcijaństwie, a jednocześnie przypomnieniu o zagrożeniach związanych z bezpieczeństwem obywateli UE. Taka narracja nadawała niewątpliwie państwom członkowskim V4 status „depozytariusza innej koncepcji Unii Europejskiej”¹³. Te propozycje Grupy Wyszehradzkiej tłumaczono przede wszystkim tym, iż państwa członkowskie V4 różnią się od niemal wszystkich krajów Europy Zachodniej. Są bowiem państwami o silnej homogeniczności etnicznej i kulturowej, nieposiadają-

¹⁰ H. Mahony, *Sarkozy warns Visegrad countries not to make a habit of pre-summit meetings*, „euobserver.com”, 4 November 2009, euobserver.com/news/28928

¹¹ A. Faure, *Qu'est-ce que le groupe de Visegrád ?*, 22 juillet 2020, <https://www.toutleurope.eu/vie-politique-des-etats-membres/qu-est-ce-que-le-groupe-de-visegrad/>

¹² Kaczyński et Orban veulent une „contre-révolution culturelle” dans l'UE, https://www.rtf.be/info/medias/detail_kaczyński-et-orban-vivent-une-contre-revolution-culturelle-dans-l-ue?id=9398053

¹³ T. Buron, op. cit.

cymi kolonialnej przeszłości, raczej z obywatelami na emigracji niż imigrantami. Toteż oczekują na wypracowanie rozwiązań, które będą broniły suwerenności narodowej, a nie wzmacniały politykę azylową i migracyjną. Niezrozumienie i sprzeciw wobec pozaeuropejskiej imigracji wynikały również z tego, iż próbowano jej nadać wymiar ideologiczny, choć w rzeczywistości pozostawała problemem politycznym¹⁴. Dostrzega się także pewną niekonsekwencję i niespójność w stanowisku państw Grupy Wyszehradzkiej wobec kryzysu migracyjnego, przypominając, iż w latach 90. Czechy gościły kilka tysięcy uchodźców z byłej Jugosławii, z których znaczną część stanowili muzułmanie. Przyjęcie ich odbyło się bez najmniejszych kontrowersji i trudności. W 2015 roku Andrej Babiš co prawda odrzucił pomysł obowiązkowego systemu kwotowego, jednak równocześnie sugerował w mediach możliwość przyjęcia przez Czechy uchodźców, argumentując to brakiem niewykwalifikowanej siły roboczej w kraju¹⁵. Istotne jest też to, że grupa V4 nie była w stanie przedstawić alternatywnej propozycji pozwalającej na rozwiązanie kryzysu migracyjnego.

Podobna obserwacja o braku wspólnego stanowiska Grupy V4 pojawia się w odniesieniu do innych kwestii, na przykład nowelizacji dyrektywy z 2018 roku „o pracownikach delegowanych”, którą poparły Czechy i Słowacja, podczas gdy Węgry i Polska głosowały przeciwko. Niemniej jednak podkreśla się, że grupę V4 i szerszej kraje Europy Środkowo-Wschodniej cechuje pewna wspólna wrażliwość, związana z podobnymi doświadczeniami historycznymi, co implikuje poczucie stosowania przez kraje Europy Zachodniej „podwójnych standardów” wobec obywateli Europy Środkowej czy wręcz traktowania ich jako „Europejczyków drugiej kategorii”, a nawet kwestionowania ich pełnej przynależności do zachodniej cywilizacji. A przecież Europa Środkowa skłania się do postrzegania siebie – żeby

zacytować Milana Kunderę – jako „porwanego Zachodu”. Niestety podkreśla się, iż to wzajemne niezrozumienie zostało poniekąd wzmocnione przez proces akcesyjny do UE, gdyż zbyt często proces ten przedstawiany był przez decydentów z Europy Zachodniej jako „poszerzenie” UE, a nie jako „jednoczenie się” Europy¹⁶.

Kolejnym tematem, który pojawia się we francuskim dyskursie na temat Grupy Wyszehradzkiej, jest pytanie o jej przyszłość. Dostrzega się między innymi problem potencjalnej, jednoczącej państwa V4 radykalizacji, która może być zagrożeniem dla stabilności Unii Europejskiej. Jako przykład wskazuje się odejście polityków z partii Fidesz z grupy EPL w Parlamencie Europejskim i prawdopodobne ich członkostwo w grupie EKR, w której zasiadają już polscy posłowie z PiS i w której jest też znacząca grupa posłów słowackich i czeskich. Takie decyzje mogą dodatkowo odciągać kraje Grupy Wyszehradzkiej od europejskiego „mainstreamu”. Ponadto istnieje wiele innych czynników wewnętrznych, które mogłyby sprzyjać radykalizacji i jednocześnie wzrostowi populizmu w państwach V4. Z jednej strony wymieniane są kwestie związane z sytuacją wewnętrzną krajów V4, takie jak: problemy gospodarcze, korupcja, złe zarządzanie kryzysem zdrowotnym wywołanym przez pandemię, słabość społeczeństwa obywatelskiego, niezadowolone obywateli z przemian ustrojowych czy narastający kryzys partii politycznych. Z drugiej strony zauważa się też brak zainteresowania problemami państw Europy Środkowej i brak zrozumienia dla tych problemów ze strony Unii Europejskiej, a to może również wpływać na wzmacnianie się postaw antyeuropejskich¹⁷.

Reasumując, należy wskazać, że we francuskim dyskursie zwraca się uwagę na słabą współpracę wywołaną rozbieżnością interesów na linii Grupa Wyszehradzka – pozostałe kraje Unii Europejskiej,

¹⁴ P. Bélich Nabli, *L'Europe et la « crise migratoire », une question de valeurs*, 29 juin 2018, <https://www.iris-france.org/115450-leurope-et-la-crise-migratoire-une-question-de-valeurs/>

¹⁵ *Czech companies struggling with labor shortage*, 9 October 2019, <https://english.radio.cz/Bohem-companies-struggling-labour-shortage-8121115>

¹⁶ T. Chopin, S. Maillard, J. Rupnik, L. Macek, *L'Europe d'après. Pour un nouveau récit de l'élargissement*, „L'Esprit”, Mai 2020, <https://esprit.presse.fr/actualites/sebastien-maillard-et-thierry-chopin-et-lukas-macek-et-jacques-rupnik/l-europe-d-apres-pour-un-nouveau-recit-de-l-elerissement-42754>

¹⁷ D. Debomy, op. cit.

ponadto zauważa się, że niekiedy pozorna jedność Grupy V4 jest w dużej mierze motywowana faktem, że kraje te nie mają w UE innych partnerów, którzy byliby zainteresowani ich wsparciem i współpracą z nimi. Dlatego też zwracają się do krajów sąsiedzkich o podobnych doświadczeniach historycznych. Dodatkowo w samej Grupie Wyszehradzkiej występuje silna asymetria: Czechy i Słowacja komunikują się ze sobą znacznie lepiej niż z pozostałymi krajami V4, a Polska i Węgry współdziałają ze sobą zdecydowanie bardziej efektywnie niż z pozostałymi dwoma członkami Grupy. Tłumaczy się to między innymi tym, iż zażyłość polsko-węgierska wzmocniona została zwłaszcza od 2015 roku, ze względu na pokrewieństwo ideologiczne i poczucie istnienia wspólnych przeszkód w obrębie UE. Trudność Grupy Wyszehradzkiej w znalezieniu silnych i stabilnych sojuszy wśród innych państw członkowskich dobrze ilustruje postawa Austrii, kraju, który pod wieloma względami wydaje się być „naturalnym” partnerem V4 wśród krajów tzw. „pierwszej piętastki”. O ile rząd austriacki potrafi niekiedy wyrazić bliskie stanowisko lub zrozumienie w stosunku do propozycji Grupy Wyszehradzkiej, w szczególności w kwestii migracji, to jednak zachowuje dystans, pozycjonując się raczej jako kraj akceptujący rozwiązania pomiędzy propozycjami francusko-niemieckimi a tymi ze strony V4¹⁸.

W wypowiedziach francuskich polityków coraz częściej słychać, iż zdają sobie sprawę z braku porozumienia pomiędzy Grupą Wyszehradzką a pozostałymi państwami UE. Ten problem jest postrzegany jako efekt tarc, które pojawiły się w okresie kryzysu migracyjnego w 2015 roku. Wyjaśnia się więc, iż z tego to powodu Angela Merkel spotykała się z liderami V4 w Warszawie w sierpniu 2016 roku i w Bratysławie w lutym 2019 roku, a Emmanuel Macron i jego minister spraw zagranicznych zwiększyli liczbę wizyt w Europie Środkowej i Wschod-

niej. Przemówienia Emmanuela Macrona w Krakowie¹⁹ czy Jean-Yves’a Le Driana w Pradze²⁰ szły, jak przeczytamy we francuskiej prasie, w kierunku kreowania bardziej zrównoważonych, bardziej pełnych szacunku i bardziej przejrzystych stosunków pomiędzy Francją a krajami Wyszehradu. Aczkolwiek niezbędne jest oczywiście przełożenie tych deklaracji na konkretne działania, które mogłyby zaowocować szerszą i lepszą współpracą pomiędzy V4 a Francją i Niemcami²¹. Jednocześnie pojawiają się komentarze, iż Grupa Wyszehradzka stoi przed kolejnym ważnym wyzwaniem – dostosowaniem się do zmian wywołanych Brexitem. Zauważa się, że Wielka Brytania okazywała się „naturalnym” partnerem i sojusznikiem w kilku kluczowych kwestiach: silnego wsparcia dla sojuszu transatlantyckiego, obrony interesów państw spoza strefy euro, preferencji dla podejścia międzyrządowego, przeciwwagi dla wpływów francusko-niemieckich. Toteż postawa krajów Europy Środkowej wobec Wielkiej Brytanii, w kontekście jej wyjścia z Unii Europejskiej, nie była jednoznaczna. Z jednej strony z powodu sympatii politycznych i ideologicznych popierały Brexit, z drugiej strony był on wyraźnie sprzeczny z ich interesami. Co więcej, kraje V4, a w szczególności Polska, były zaniepokojone odrzuceniem prawa do swobodnego przemieszczania się wewnątrz UE i dyskursem stygmatyzującym imigrację środkowoeuropejską, jaki wówczas pojawił się w brytyjskiej debacie publicznej. Podczas negocjacji między Unią Europejską i Wielką Brytanią grupa państw V4 nie złamała zasadniczo jedności europejskiej. Jednakże w związku z wyjściem Wielkiej Brytanii z UE pojawią się we Francji pytania o nowe scenariusze dla Grupy Wyszehradzkiej. Jednym z nich jest, czy kraje V4 zjednoczą się bardziej, by mieć większe znaczenie w UE? A może nieobecność brytyjskiego stronnika skłoni je do poszukiwania nowych sojuszy, które mogłyby spowodować rozluźnienie relacji pomiędzy partnerami z V4?

¹⁸ Raport przygotowany przez l'IFOP dla la Fondation Jean-Jaurès i l'Observatoire Conspiracy Watch, cytowany w „Le Monde” z 7 stycznia 2018, http://www.lemonde.fr/societe/article/2018/01/07/les-theories-du-complot-bien-implantees-au-sein-de-la-population-francaise_5238612_3224.html

¹⁹ *Discours du Président Emmanuel Macron devant les étudiants de l'Université Jagellonne de Cracovie*, 5 février 2020, www.elysee.fr/emmanuel-macron/2020/02/05/discours-du-president-emmanuel-macron-devant-les-etudiants-de-luniversite-jagellonne-de-cracovie

²⁰ la.ambafrance.org/Discours-de-M-Jean-Yves-Le-Drian-ministre-de-l-Europe-et-des-affaires

²¹ Przemowa Emmanuela Macrona w Pnyx, Ateny, 7 września 2017 – <http://www.elysee.fr/declarations/article/discours-du-president-de-la-republique-emmanuel-macron-a-la-pnyx-athenes-le-jeudi-7-septembre-2017/>.

Taki bieg spraw może dotyczyć na przykład Słowacji, która jako członek strefy euro zawsze aspirowała do bycia państwem tzw. „twardego jądra” UE, co nie odnosi się do pozostałych państw V4. Ciekawą refleksją na temat Grupy Wyszehradzkiej pozostaje opinia, że po 2015 roku z jednej strony pojawiały się zasłużone, negatywne oceny europejskich decydentów i dziennikarzy co do aktywności państw V4, spowodowane głównie ich „populistycznymi pomysłami”, z drugiej – że krytykowanie państw Grupy Wyszehradzkiej było przesadzone, ponieważ sytuacja każdego z krajów członkowskich V4 była zróżnicowana i w rzeczywistości niewiele odbiegała od sytuacji pokryzysowej, charakterystycznej dla całej UE²².

W niektórych francuskich analizach na temat V4 przeczytamy, że od samego początku Grupa Wyszehradzka była ważną inicjatywą i odgrywała istotną rolę w Europie Środkowej i niewłaściwe jest traktowanie jej od 2015 roku jako „enfant terrible” Unii Europejskiej. Sugeruje się wręcz, aby zarówno instytucje Unii Europejskiej, jak i państwa członkowskie Unii podchodziły do V4 i „zarządzały Wyszehradem”, jakby to była jedna z wielu możliwości kontaktu i współpracy z krajami, które go tworzą. A jednocześnie rozumiały, iż działalność w ramach Grupy Wyszehradzkiej jest jednym z wielu narzędzi dla tworzących ją krajów do dochodzenia swoich interesów w Unii Europejskiej czy w relacjach z innymi krajami w świecie²³. Podkreśla się również, iż państwa wyszehradzkie występują także w innych inicjatywach i grupach w ramach UE: Polska w Trójkącie Weimarskim, Słowacja w strefie euro, a Czechy i Słowacja razem z Austrią, po podpisaniu Deklaracji Sławkowskiej, ogłosiły powstanie nowego formatu współpracy w Europie Środkowej. W konkluzji jednego z komentarzy przeczytamy wręcz, że Grupa Wyszehradzka jest projektem, którego nie należy ani lekceważyć, ani przeceniać,

mającym przede wszystkim znaczenie dla utrzymania stabilnych stosunków i pokojowej współpracy w regionie, tradycyjnie bardzo wrażliwym. Równolegle jest również istotnym partnerem dla reszty UE. V4 może odgrywać także rolę w inspirowaniu i niesieniu pomocy innym regionom w Europie, na przykład Bałkanom Zachodnim, oraz nadal wspierać program Partnerstwa Wschodniego²⁴.

Interesująca jest obserwacja, że Grupa Wyszehradzka to nie tylko współpraca międzyrządowa, ale także inicjatywy i współdziałanie na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, demokracji lokalnej, edukacji, bo jak się dostrzega, Uniwersytet Środkowo-europejski był także wyrazem „ducha Wyszehradu”. Wśród ważnych projektów obywatelskich wymieniane są: powołana w 2019 roku platforma „VISEGRÁD+ dla Energii Odnawialnej” lub zajmowanie publicznego stanowiska przez władarzy Bratysławy, Budapesztu, Pragi i Warszawy w kwestiach związanych z imigracją, ekologią, przejrzystością spraw publicznych czy walką z populizmem²⁵.

O ile we wstępie raportu stwierdzono, iż problematyka współpracy Grupy Wyszehradzkiej niezbyt często pojawia się we francuskim dyskursie politycznym, to w przypadku Inicjatywy Trójmorza należałoby zaznaczyć, iż jest to temat jeszcze rzadziej podejmowany przez polityków, ekspertów czy francuskie media. Wzmianki na temat tej międzynarodowej inicjatywy gospodarczo-politycznej odnajdywać będziemy z okazji kolejnych jej szczytów. Najczęściej przeczytamy w nich, iż jest to nieformalny sojusz dwunastu krajów Europy Środkowo-Wschodniej, powołany z inicjatywy polskiej, który ma ambicje wywierania regionalnego wpływu, zarówno w wymiarze gospodarczym, jak i geopolitycznym. A projekty, które są realizowane, dotyczą przede wszystkim polityki transportowej, energetycznej i cyfryzacji²⁶. Zwraca się też uwagę

²² T. Buron, op. cit.

²³ M. De Langlois, op. cit.

²⁴ A. Faure, op. cit.

²⁵ *La Central European University quitte Budapest pour Vienne*, 17 septembre 2019,

<https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-scientifique-et-universitaire/veille-scientifique-et-technologique/autriche/article/la-central-european-university-quitte-budapest-pour-vienne>

²⁶ R. de Francqueville, *L'Initiative des trois mers: un remodelage de l'Europe centrale ?*, 11 octobre 2021,

<https://www.revueconflits.com/initiative-3-mers/>

na zainteresowanie Inicjatywą ze strony Stanów Zjednoczonych, które widzą w niej przede wszystkim sposób na przeciwdziałanie wpływom rosyjskim i chińskim w tym regionie. Stawiane są także pytania, czy Inicjatywa Trójmorza ma szansę przetrwać i faktycznie odegrać istotną rolę, zwłaszcza w kontekście pojawiających się informacji o tym, iż Bułgaria i Chorwacja zastanawiają się nad potrzebą uczestnictwa w tej Inicjatywie? Zwraca się także uwagę, że co prawda do bloku chcą przystąpić dwa inne kraje: Ukraina i Mołdawia, jednak ich przystąpienie do Inicjatywy Trójmorza będzie dopiero możliwe, jeśli staną się członkami UE²⁷. Zauważa się, że trudno wyrokować, jaka będzie przyszłość sojuszu dwunastu państw UE położonych w pobliżu Morza Bałtyckiego, Czarnego i Adriatyckiego. I nie ma jednoznacznych odpowiedzi na pytania: Czy blok ten będzie miał na tyle dużą moc sprawczą aby zmieniać regionalny krajobraz geopolityczny, a przede wszystkim czy będzie w stanie konkurować z Rosją i Chinami, które zapewne będą bronić swoich pozycji w obliczu potencjalnych przyszłych działań Inicjatywy Trójmorza?

Reasumując i udzielając odpowiedzi na pytania postawione na początku raportu, należy stwierdzić: Odnosząc się do pytania (P1), czy aktywność Grupy Wyszehradzkiej i Inicjatywy Trójmorza jest obecna w dyskursie politycznym we Francji, trzeba odpowiedzieć, że tematyka związana z Inicjatywą Trójmorza jest sporadycznie poruszana we Francji. Działalność Grupy Wyszehradzkiej też nie jest tematem szczególnie często podnoszonym, choć istotną cezurą, po której przybywa publikacji i komentarzy na temat V4, jest jesień 2015 roku. Udzielając odpowiedzi na pytanie (P2) o ocenę aktywności obydwóch projektów, wypada powiedzieć, że w przypadku Inicjatywy Trójmorza, ze względu na małe zainteresowanie tym sojuszem, raczej odnajdujemy jedynie pytania co do przyszłości tej Inicjatywy niż ocenę jej aktywności.

Tymczasem opinia na temat Grupy Wyszehradzkiej nie jest jednoznaczna, dostrzega się, że długo nieznana międzynarodowej opinii publicznej Grupa zyskuje na rozgłosie. I choć krajom wyszehradzkim daleko jeszcze do osiągnięcia swoich kolejnych celów, prawdą jest, że format ten pozostaje użyteczną platformą do obrony interesów Europy Środkowej wobec historycznych państw UE. Jednocześnie dostrzega się, że byłoby z korzyścią dla całej Unii Europejskiej, gdyby Grupa Wyszehradzka stała się jednym z ważniejszych liderów integracji europejskiej.

Na koniec warto zauważyć, że oprócz wyzwań politycznych, społecznych i gospodarczych, przed jakimi stoją zarówno państwa Grupy Wyszehradzkiej, jak i kraje Inicjatywy Trójmorza, ważne jest wzmocnienie aktywności, która umożliwi im większą rozpoznawalność na arenie międzynarodowej, nie tylko wśród decydentów politycznych, ale także wśród społeczności międzynarodowej. Wydaje się, że w obecnej sytuacji elity polityczne krajów członkowskich V4 i 3SI winny zadbać o promocję swych działań poprzez na przykład większą obecność w mediach, zarówno tych klasycznych, jak i social mediach, czy chociażby uczestnictwo w debatach organizowanych przez różne ośrodki eksperckie zainteresowane problematyką międzynarodową.

²⁷ B. Cadène, *Les pays des "Trois Mers" esquissent un nouveau pôle d'attraction de l'Union européenne*, 25 octobre 2020, <https://www.franceculture.fr/geopolitique/les-pays-des-trois-mers-esquissent-un-nouveau-pole-dattraction-de-lunion-europeenne>

BIBLIOGRAFIA

I. Strony internetowe relevantnych partii politycznych we Francji:

1. <https://www.rfi.fr/en/tag/front-national/>;
2. <https://republicains.fr>;
3. <https://en-marche.fr>;
4. <https://www.parti-udi.fr>;
5. <https://www.parti-socialiste.fr>;
6. <https://www.pcf.fr>;

II. Strony internetowe najważniejszych instytucji politycznych we Francji:

1. <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/>;
2. <https://www.gouvernement.fr/en/prime-minister>;
3. <https://www.elysee.fr/la-presidence/les-presidents-de-la-republique>;

III. Strony internetowe francuskich ośrodków eksperckich:

1. <https://www.iris-france.org>;
2. <https://www.fondapol.org>;
3. <https://tnova.fr>;
4. <https://www.jean-jaures.org>
5. <https://institutdelors.eu>

IV. Pozostałe źródła internetowe:

Béligh Nabli P., *L'Europe et la « crise migratoire », une question de valeurs*, 29 juin 2018, <https://www.iris-france.org/115450-leurope-et-la-crise-migratoire-une-question-de-valeurs/>

Buron T., *Le groupe de Visegrad, une autre Europe*, <http://www.revueconflits.com/visegrad-une-autre-europe-thierry-buron/>

Cadène B., *Les pays des "Trois Mers" esquissent un nouveau pôle d'attraction de l'Union européenne*, 25 October 2020, <https://www.franceculture.fr/geopolitique/les-pays-des-trois-mers-esquissent-un-nouveau-pole-dattraction-de-lunion-europeenne>

Chopin, S. Maillard, Rupnik J., L. Macek, *L'Europe d'après. Pour un nouveau récit de l'élargissement*, „L'Esprit”, Mai 2020, <https://esprit.presse.fr/actualites/sebastien-maillard-et-thierry-chopin-et-lukas-macek-et-jacques-rupnik/l-europe-d-apres-pour-un-nouveau-recit-de-l-elandissement-42754>

Czech companies struggling with labor shortage, 9 October 2019, <https://english.radio.cz/Bohem-companies-struggling-labour-shortage-8121115>

Debomy D., *Un peu, beaucoup ... modérément: les opinions publiques et l'UE dans les pays de Visegrád*, Policy paper de l'Institut Jacques Delors, 2018, <https://institutdelors.eu/wp-content/uploads/2020/08/OpinionspubliquespaysdeVisegrad-Debomy-avril2018-1.pdf>

de Francqueville R., *L'Initiative des trois mers: un remodelage de l'Europe centrale?*, 11 October 2021, <https://www.revueconflits.com/initiative-3-mers/>

De Langlois M., *Le groupe de Visegrad, à la recherche d'une identité régionale*, „Tribune” nr 1264, <https://www.defnat.com/e-RDN/vue-tribune.php?tribune=1366>

Faure A., *Qu'est-ce que le groupe de Visegrád ?*, 22 July 2020, <https://www.touteleurope.eu/vie-politique-des-etats-membres/qu-est-ce-que-le-groupe-de-visegrad/>

Iwaniuk J., *Le Groupe de Visegrad ou l'émancipation de l'Europe centrale*, „Le Monde”, 6 kwietnia 2016, https://www.lemonde.fr/idees/article/2016/04/20/le-groupe-de-visegrad-ou-l-emption-de-l-europe-centrale_4905439_3232.html

Iwaniuk J., *Polonais et Hongrois contre Tchèques et Slovaques : le groupe de Visegrad en crise*, „Le Monde”, 25 lutego 2021, https://www.lemonde.fr/idees/article/2021/02/25/polonais-et-hongrois-contre-tcheques-et-slovaques-le-groupe-de-visegrad-en-crise_6071131_3232.html

Kaczynski et Orban veulent une "contre-révolution culturelle" dans l'UE, https://www.rtb.be/info/medias/detail_kaczynski-et-orban-vivent-une-contre-revolution-culturelle-dans-l-ue?id=9398053

Kauffman S., *Zuzana Caputova: La question migratoire est le problème de toute l'UE*, "Le Figaro", 27 July 2019, https://www.lemonde.fr/international/article/2019/07/27/zuzana-caputova-la-question-migratoire-est-le-probleme-de-toute-l-ue_5494116_3210.html

La Central European University quitte Budapest pour Vienne, 17 septembre 2019, <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-scientifique-et-universitaire/veille-scientifique-et-technologique/autriche/article/la-central-european-university-quitte-budapest-pour-vienne>

Mahony H., *Sarkozy warns Visegrad countries not to make a habit of pre-summit meetings*, "euobserver.com", 4 November 2009, euobserver.com/news/28928

Monika Ślufińska

politolożka i historyczka, kieruje Zakładem Komunikowania Politycznego i Polityki Medialnej w Instytucie Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zajmuje się między innymi problematyką mediów i komunikowania politycznego. Jest autorką publikacji z zakresu powszechnej i polskiej historii myśli politycznej i najnowszej historii społeczno-politycznej.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Publikacja przygotowana w ramach projektu Regionalna pozycja Polski w czasach globalnych napięć i rywalizacji finansowanego przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP w konkursie „Dyplomacja publiczna 2021”

Polski Ośrodek Naukowy Uniwersytetu Jagiellońskiego

Fundacja Lepsza Polska